

Julia Romberg, vertaalster Erste Hilfe bei Bindungsproblemen

Het boek van Paulien Kuipers, *Eerste hulp bij hechting*, is in Nederland aan zijn derde druk toe. Uit de wandelgangen bleek dat er ook in Duitsland belangstelling voor het thema 'Hechting' is. Christl Kiener van KienerVerlag toonde belangstelling om het boek uit te geven maar het vinden van een vertaler was moeilijker. Het gaat immers niet alleen om een perfect Duitse vertaling maar tevens om het gevoel van het boek. Een post op facebook in augustus 2016 leverde een paar reacties op waarbij er één uitsprong: Julia Romberg.

Ze schreef: "Door een Nederlandse lieve vriendin heb ik vernomen dat u op zoek bent naar een Duitse/Duitser die u hulp kan bieden in de vertaling van het boek "Eerste hulp bij hechting" van Paulien Kuipers. Dus, mag ik me even voorstellen: mijn naam is Julia Romberg, 30 jaar oud. Ik ben beeldend therapeute en leidster van de sociale dienst Sophienhof Niederzier, een werk dat veel empathie en 'fingerspitzengefühl' van de omgeving vraagt. Een ander argument dat ik de goede keuze ben als vertaalster van het boek: overmorgen zit ik in de 16e zwangerschapsweek van een tweeling! En daardoor ben ik erg benieuwd naar het onderwerp "hechting". Natuurlijk hadden we het hier tijdens mijn opleiding intensief over en het is een leuke uitdaging om me op deze manier verder te verdiepen. Naast professionele interesse speelt dus mijn moederhart een belangrijke rol." Omdat ze vanwege het risico van een tweelingzwangerschap een werkverbod kreeg van haar arts had ze de tijd om zich, op haar eigen momenten, met deze klus bezig te houden. Na het vertalen van een proefstukje was het helemaal duidelijk, zij zou het boek gaan vertalen met hart en ziel. Nu, in zwangerschapsweek 33, is de vertaling zo goed als rond, evenals haar buik. Wanneer het boek in de Duitse boekhandel te koop zal zijn hangt af van de eindredactie en de drukker maar we hopen dat dat voorjaar 2017 zal zijn.

De Duitse titel van het boek wordt: *Erste Hilfe bei Bindungsproblemen, Heilsame Worte für Eltern und ihr junges Kind*. Het is een warme, gevoelige en eerlijke vertaling geworden die het thema in het Duits op een goede manier verwoordt. Hoe heeft Julia het vertalen ervaren?

Vraag 1: Hoe vond je de inhoud van het boek?

De voorwoorden en inleidingen vond ik meteen al verhelderend. Wat verlichtend wanneer iemand een overzicht schept over de bestaande hulpverleningslandschap m.b.t. hechting en hechtingsproblematiek. Toen ik las van het hulpverleningsaanbod in Nederland, van de eerste en tweede lijns psychische gezondheidszorg, subsidies van gemeentes e.d., wilde ik meteen weten hoe dit systeem/netwerk in Duitsland in elkaar zit. Me viel op dat ik daar spontaan nauwelijks een antwoord op kon geven en eerst in mijn geheugen moest zoeken welke soorten van hulpverleningsaanbod voor mij bekend zijn.

Vraag 2: Wat deed het met je?

Ik ging zelf meer op zoek. Ik vroeg me af: waar zou je – als eerste impuls- naar toe gaan, wanneer je het gevoel zou hebben met een hechtingsproblematiek in de knel te zitten, of wanneer je dit juist zou willen voorkomen? Vanuit dit persoonlijk vlak ging ik over naar mijn professionele rol als therapeute, en ook de verantwoordelijkheid die ik hierin zie en voel. Ik heb me daardoor enorm aan de opdracht van dit boek verbonden: voorlichting, handreikingen en woorden als eerste hulp bij hechting bieden. Veel praktijkvoorbeelden hebben me ontzettend ontroerd. Wat voor mij uitsprong was het feit dat binnen dit boek daadwerkelijk beide kanten van het verhaal bekeken worden, het perspectief van zowel het kind als van de ouders. Op deze manier kun je voor beiden empathie ontwikkelen en de lezer begrijpt heel goed dat bepaalde klachten niet zomaar 'iemand's schuld' zijn en het probleem geen plat vlak, maar dat het om iets tussenmenselijks gaat, dat het een complexe 'stelling' genaamd hechting is. Je kunt loslaten van onbewuste 'stigmata', van veroordelingen als 'slechte ouder' of het

'drukke kind' en de beschreven interne frictie en tweestrijd vanuit verschillende invalshoeken beschouwen en begrijpen.

Sommige inhoud heeft mij persoonlijk geraakt omdat ik me erin herkende. De vakkundigheid van dit boek helpt dan om niet teveel in emotionaliteit te verzakken en maakt een gezonde reflectie mogelijk. Het betrekken van onderzoeken, aanhalingen van belangrijke theorieën c.q. personen die methodieken e.d. ontwikkeld hebben, schept een breed beeld en een doorsnede van de maatschappij. Maar tegelijkertijd wordt er ook het individu belicht. En het feit dat iedereen zijn eigen verhaal heeft en zijn eigen weg gaat. Dus alleen omdat een onderzoek dit en dat resultaat 'en gros' geleverd heeft, betekent niet dat je lot al gevallen is maar daar kun je zelf invloed opuitoefenen. Hechting is een onderwerp dat iedereen betreft, dus iedereen zal zich op een bepaald punt persoonlijk aangesproken voelen. De professionaliteit ligt erin dat geen mening opgedwongen wordt. Het is een hulpaanbod ten dienste van de lezer.

Vraag 3: Denk je dat je nu anders naar de geboorte van de tweeling kijkt?

In ieder geval heeft me het boek erg erin gesterkt dat ik volle inzet ga tonen wat betreft mijn wens naar een natuurlijke geboorte. Als therapeute maar zeker ook vanuit mijn eigen persoonlijkheid heb ik me voorheen al met hechting bezig gehouden, ook al binnen de zwangerschap. Mijn kijk werd door de vertaling nog eens verbreed en heeft mijn gevoel/intuïtie onderbouwd.

Als je voor het eerst moeder wordt loop je tegen veel onzekerheden aan, intern en extern. Vooral binnen onze actuele ratio-wereld vertrouw je daardoor niet meer volledig op je "Bauchgefühl" hoewel je misschien een goede innerlijke moederinstinct hebt. Ik voel zoveel liefde voor mijn kinderen en wil alleen maar het beste voor de twee. Ik had dus echt een hekel aan artsen of andere medische hulpverleners die al in de eerste weken van mijn zwangerschap verklaarden dat een sectio bij een tweeling inmiddels "standaard" is en je vaak 2-4 weken voor week 38 een datum voor de operatie plant, "dat ik het maar weet". Want 'meestal' is bij twee of meer kinderen de verzorging dan niet meer gegarandeerd en haal je de kindjes dan twee weken vroeger? Ik ergerde me daar enorm aan! Misschien liggen onder deze slechte verwoordingen ergens segmenten van feiten, maar ik vraag me af: wat voor een voorlichting is dit? Er ontbreekt belangrijke informatie. Moet het 'standaard' genoemd worden, wanneer je iemand globaal en ongenueanceerd zo'n puzzelstukje voor de voeten gooit? Mag het 'standaard' genoemd worden wanneer met een uitspraak zulke belangrijke mogelijkheden voor een goede hechtingsbasis afgekap worden? Kind en moeder mogen niet zelf bepalen wanneer ze 'rijp' zijn voor deze belangrijke stap.

Begrijp me niet verkeerd, ik ben blij dat er inmiddels zoveel medische hulp ter beschikking is, en ik weet ook dat er gemiddeld bij een tweeling meer risico's kunnen (!) bestaan. Maar ik vind het jammer dat deze moeder-kindrelatie en de omstandigheden vaak niet meer individueel bekeken worden, maar dat dat een 'standaard beeld' aangehaald wordt dat soms niets met de werkelijkheid te maken heeft. Mijn grote wens is dat mijn kinderen en ik een spontane geboorte mogen meemaken. Ik weet dat er veel factoren bestaan die ineens zouden kunnen spelen, waardoor een sectio uiteindelijk wel noodzakelijk zou kunnen zijn. Maar stop mijn kinderen en mij niet in een hokje en bekijk ons zoals we zijn. Daar krijg ik een allergie van!

In Duitsland zeggen we "den Teufel an die Wand malen", wanneer je ongenueanceerd en ongerefleeteerd een negatief beeld schetst van iets wat er nog niet gebeurd is. Deze eenvoudige onvolledige informatie zet ouders in hun beslissingen enorm onder druk en een zweverige angst krijgt veel ruimte om te ontplooiën. Ik laat mijn kinderen liever met een positief innerlijk beeld de wereld in gaan. En wanneer iets zal gaan gebeuren wat ik me anders had gewenst voor de twee en mij, dan heb ik nu de woorden en de innerlijke houding om hen daarop voor te bereiden en vertrouwen te schenken dat we dat gezamenlijk onder de knie krijgen. Om mijn eigen mening te onderbouwen en er ook voor de kinderen en mij te staan wanneer ik moet argumenteren wat mijn wensen zijn – daarvoor heeft me dit boek een enorm back-up geleverd.

Vraag 4: Zijn er verschillen tussen Nederland en Duitsland wat betreft dit thema?

Ik beschouw voor deze vraag maar heel concreet: de wettelijke kant rondom de geboorte een eerste leeftijd van een kind. In Duitsland hebben moeders de zogenaamde “Mutterschutz” die 6 weken voor de geboorte begint en gaat tot acht weken na de geboorte (bij twee of meer kinderen twaalf weken na de geboorte). Binnen deze tijd mag de vrouw niet werken en heeft ze tijd om zich voor te bereiden op de bevalling en de komst van haar kind (als je zo'n korte periode echt 'voorbereiding' mag noemen...), om voor de geboorte wat kracht te scheppen / uit te rusten en om daarna een eerste kader te hebben om een eerste binding met het kind aan te gaan en een verzorging en leefstructuur te regelen. Binnen deze periode krijgt de moeder 100% van haar netto-salaris. Deze “Mutterschutz” is ruimer dan de Nederlandse regelingen, maar in mijn ogen nog lang niet voldoende. Aansluitend op de “Mutterschutz” heb je de optie om “Elternzeit” te nemen. “Ieder ouder heeft het recht op Elternzeit ter verzorging/begeleiding en opvoeding van zijn kind [...]. Elternzeit is een recht van de werknemer tegenover zijn werkgever.” (website van het Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend). Dit betekent dat er 'in principe' voor iedereen de mogelijkheid wordt ingeruimd om tijd met zijn kind door te brengen en dat het werkcontract beschermd wordt (ontslagbescherming). Ouders mogen sinds medio 2015 24 maanden Elternzeit binnen het tijdskader van geboorte en het einde van het 8e levensjaar van het kind nemen. Tijdens de Elternzeit mag ieder ouder tot max 30 uur/week werken, of hij/zij blijft helemaal thuis. Ouders kunnen het zogenaamde “Elterngeld” aanvragen. Het vangt een deel van het ontbrekende inkomen op, wanneer ouders na de geboorte van hun kind thuis blijven” (ibid.). Moeder en vader kunnen samen 14 maanden “Basiselterngeld” aanvragen (65-67% van het vorige inkomen). Voor mensen die weer in deeltijd willen gaan werken bestaat er de mogelijkheid van “ElterngeldPlus”, waar je maar de helft van het Basis-Elterngeld krijgt, maar dan wel de tijd kunt uittrekken naar 28 maanden, en je kunt tot 30 uur/week werken. Het hele systeem is

erg ingewikkeld, er komen nog veel ondoorzichtige factoren zoals belastingsaftrek bij, wat het voor ouders moeilijk maakt.

De werkelijkheid ziet er dan zo uit dat er in theorie veel mogelijkheden bestaan, maar dat deze niet benut kunnen worden vanwege financiële afhankelijkheid. Vooral alleenstaande ouders hebben eigenlijk geen echt keuze, maar hebben een slecht geweten omdat ze in hun achterhoofd weten dat ze voor de wet wel de mogelijkheid hebben om meer tijd met het kind te hebben. Ik denk dat men zowel in Nederland als in Duitsland daardoor snel in existentiële en emotionele nood terechtkomt. En natuurlijk beseft ik dat er ooit hardere tijden waren of er landen zijn waar de levensstandaard veel lager is. Maar denk ook aan de tijd waar en salaris nog voldoende was en een ouder thuis kon blijven. De waarde van gezin en familie was er toen nog hoger dan hedendaags.

Vraag 5: Denk je dat er in Duitsland behoefte is aan een dergelijk boek?

Mijn definitieve antwoord: JA! Het boek schept overzicht over de hulpverleningslandschap m.b.t. hechting en geeft duidelijk aanknopingspunten voor hulpvragen. Het biedt voorlichting wat hechting precies inhoudt en slaat de brug van individuele en intermenselijke belangen en behoeften. Het toont aan in welke acties, gedachten, somatische factoren etc. hechting al mee-/doorwerkt. Het biedt eerste hulp bij machteloosheid en hulpeloosheid. Het biedt woorden voor iets dat voorheen ergens tussen mensen zweefde en niet vatbaar was. Daardoor helpt het om ook letterlijk grip te krijgen op klachten. De sprakeloosheid betreft niet alleen Nederland. "De maatschappij" is breder te verstaan dan alleen Nederland of Duitsland. Het lokt belangrijke vragen uit over het systeem dat hier in Duitsland heerst.

Vraag 6: Speelt veilige hechting in Duitsland of is dat een Nederlands 'ding'?

Het onderwerp 'hechting' komt men in Duitsland sporadisch tegen, binnen verschillende kleine interesse-groepen, maar niet zozeer op een breed maatschappelijk vlak. Ik was laatst bijvoorbeeld heel verbaasd toen ik een artikel tegenkwam over sectiebonding (wat ik persoonlijk een heel mooie mogelijkheid vindt voor moeder en kind om het belangrijke hechtingsmoment toch gezamenlijk te beleven ook al is – om de gezondheid van moeder en kind te bewaren – een medische ingreep nodig). Deze soort artikelen zie ik niet vaak gepubliceerd.

Inmiddels heb ik bij onderzoek vanuit mijn eigen interesse moeder- of oudergroepen op privé-sector/ binnen internet-forums gevonden die onderling ervaringen en informatie uitwisselen (zoals de Jesper Juul – Lesezirkel). Maar deze zijn voor mijn gevoel juist ontstaan vanuit een gebrek aan een officieel platform. Je kunt ouder-tijdschriften kopen om er meer over hechting te lezen, en deze tonen wel inzet om het onderwerp bekender te maken (ELTERN, NIDO,..). Maar mijn globale indruk is dat je in Duitsland evengoed tegen die problemen aanloopt zoals genoemd in het boek van Paulien Kuipers: ouders moeten – meestal vanuit financiële redenen – snel weer terug naar hun werk, de kinderen komen erg vroeg binnen een crèche terecht, waar ze 5 dagen per week van 8.00-16.00 uur verblijven. De ouders staan in tweestrijd tussen hun levensonderhoud verdienen en een (over)levensbasis scheppen voor en liefde, tijd en nabijheid schenken aan hun kind. Wanneer ze na een werkweek thuis komen en in het weekend plotseling 'geconfronteerd zijn' met hun kind dat ze nauwelijks kennen – zijn behoeften en verlangens, doordeweekse dagstructuur – zijn ze helemaal overvraagd. Binnen deze rush hour van het leven is er nauwelijks ruimte om een interactioneel patroon te herkennen of zelfs te ontwikkelen. Daarom is het ook in Duitsland bekend, dat iedereen met zijn klachten apart staat/beschouwd wordt. Het drukke kind, de depressieve vrouw, de man met burn-out. Er wordt niet geformuleerd "het kind van..." of er wordt niet gezien dat de volwassene de "moeder/vader/partner" van iemand is. Waar zul je in zo een volgepropt rooster tijd daarvoor vinden? Alles is al vooraf gedicteerd, en er is nauwelijks ruimte om op eigenheden en sociale behoeften in te gaan. Een nicht van mij werkt als peuter- en kleuterleidster. Ik was blij te horen dat het onderwerp hechting binnen haar opleiding wel aan bod kwam. Maar in de praktijk blijkt het begrip snel te verdwijnen. Binnen het 'ontwikkelingsgesprek' dat een keer in het jaar met de ouders van het kind gevoerd wordt komen eerder oppervlakkige onderwerpen aan bod. Er wordt eerder naar dingen gekeken die naar buiten toe "meetbaar" zijn. De motorische of cognitieve ontwikkeling, hoe het kind zich gedraagt, of het een

ontwikkelingsachterstand heeft opgelopen. De meest verregaande vraag is wie de vaste contactpersoon van het kind is, maar wat dit dan precies inhoudt - daar houdt het dan al op. Factoren als een ontwikkelingsachterstand in de motoriek wordt als oorzaak beschouwd van een klacht, niet als symptoom. Het is vervelend wanneer ouders al een druk leven hebben en dan komt zo'n klacht erbij. Maar dat die klacht een relationele oorsprong zou kunnen hebben, daarbij wordt vaak niet stilgestaan. Naar buiten toe vecht men om de façade van een functionerend leven overeind te houden. Is het kind netjes gekleed, gedraagt het zich goed?

Ik kreeg vanuit verschillende vrienden die als hulpverleners bij ouder-kind-werk betrokken zijn te horen dat steeds meer kinderen ambivalent onveilig gehecht zijn. Door het gebrek aan tijd, het gebrek aan naar elkaar kijken en luisteren, door het gebrek aan woorden. Het boos of druk worden of vastklampen van de kinderen bij weggaan van een contactpersoon/hechtingsfiguur, maar aan de andere kant het niet kunnen volhouden/verdragen van contact, binding, nabijheid omdat ze dit niet gewend zijn. Kinderen worden vaak vroeg zelf aan zichzelf overgelaten en als sterker beschouwd dan ze vaak daadwerkelijk zijn en zwemmen binnen een wereld zonder vaste grenzen die houvast bieden. Of ze worden juist zo strak binnen een structuur gehouden die bij de leefstijl moet passen dat ze helemaal afhankelijk zijn.

Je hoort vaak het klagen van ouders/verzorgers over het tijdgebrek voor hun kinderen. Dit weerspiegelt de enorme behoefte aan hechting die er wel bestaat. Maar er wordt nog steeds niet voldoende gehoor geschonken aan deze behoefte. En er is geen heldere afbakening of concrete benoeming van het begrip hechting. Het begrip is nog niet bekend genoeg. Dit is o.a. een reden waarom dit boek van groot belang is: om er in Duitsland een grotere platform te scheppen, om een oproep te starten. Om te laten zien dat eerste hulp niet alleen maar een medisch kader heeft. Het boek antwoordt in mijn ogen op een hulproep/hulpvraag die over landgrenzen heen gaat.